

Зміст.

I. Вступ.

II. Методика проведення бібліотечних уроків.

III. Як часто мають проводитися бібліотечні уроки?

IV. Аналіз бібліотечного уроку.

VI. Використана література.

V. Бібліотечний урок, презентація « Шевченка святий Кобзар став скарбом моєї долі».

I. Вступ.

«Бібліотечні уроки» - важливий засіб формування системи бібліотечно-бібліографічних знань учнів, проводяться системно у відповідності із планами та програмами, мають на меті зорієнтувати учнів в інформаційному світі, сприяти відвідуванню бібліотек, залучити до книги, формувати вдумливого та уважного читача, навчити користуватися додатковими джерелами інформації, каталогами, самостійно здобувати знання, використовувати знання й уміння в області пошуку, обробки і використання інформації.

Бібліотека активно розвивається як інформаційно-методичний, культурно-освітній, інформаційно-бібліографічний центр. Оскільки бібліотека є обов'язковим підрозділом навчального закладу, всі стратегічні освітньо-виховні завдання трансформуються у завдання та діяльності бібліотеки. У «Положенні про бібліотеку професійно-технічного навчального закладу» зазначено, що «Свою діяльність бібліотека організовує спільно з педагогічним колективом; план роботи бібліотеки є складовою плану навчально-виховної роботи ПТНЗ».

Міністерством освіти час від часу приймалися певні *розпорядчі документи*, розроблялися рекомендації в цьому напрямку. Зокрема:
- в 1994 році опублікована «Орієнтовна програма навчання бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури» (лист Міністерства освіти України від 09.09.1994 р. № 9/1-143-7; у 2005 році затвердили документ Міністерства освіти і науки України з даного питання: «Про посилення роботи шкільних бібліотек з виховання культури читання учнів загальноосвітніх навчальних закладів» (інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки України від 04.03.05 № 1/9-106»);
- наказом Міністерства освіти і науки України № 848 від 24.12.2003 року затверджено «Положення про бібліотеку професійно-технічного навчального закладу», де в Типових правилах користування бібліотекою

професійно- технічного навального закладу в пункті 2.1.4. зазначено, що основним завданням бібліотеки є «формування інформаційної культури користувачів (проведення бібліотечних уроків та інтегрованих уроків спільно з викладачами).

Виховання інформаційної та бібліотечно-бібліографічної культури шляхом проведення бібліотечних уроків учнів в закладах професійно-технічних закладах є ключовим напрямом роботи бібліотеки, структурного підрозділу закладу.

Бібліотечні уроки– це один із засобів формування системи бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури користувачів. Сьогодні накопичено великий досвід проведення уроків з формування інформаційної культури уроків, які проводяться бібліотеками різного профілю, різноманітні теми уроків, форми і методи передачі знань, формування умінь і навичок. В професійній пресі досить часто з’являються публікації з детальним описом бібліотечних уроків.

II. Методика проведення бібліотечних уроків.

Важливим засобом формування системи бібліотечно – бібліографічних знань учнів є бібліотечні уроки. Бібліотечний урок – це урок, орієнтований на формування в учнів уміння самостійно здобувати знання, здійснювати пошук додаткової інформації використовуючи бібліотечно – бібліографічні знання та навички. Уроки будують таким чином, щоб вони були доступні по змісту, цікаві, не були перенасичені спеціальними, суто професійними знаннями, і готували учнів до самостійної роботи з джерелами інформації. При викладанні матеріалу бажано використовувати різні інформаційні джерела, наочні методи, книжкові виставки, тощо.

В бібліотеках застосовуються різноманітні форми проведення бібліотечних уроків

- *усна форма*: індивідуальні і групові консультації, огляди довідкових, бібліографічних і інформаційних видань, лекції, бібліографічні семінари, читацькі конференції;

- *наочні форми*: відкритий доступ до книжкових фондів; виставки (стаціонарні і виїзні), довідкових, бібліографічних, інформаційних видань, нових надходжень, бібліотечні плакати різного призначення: схеми розміщення книжкового фонду, розташування різних частин довідково-пошукового апарату, правила користування каталогами, схеми-алгоритми різних варіантів пошуку інформації тощо;

- *друковані видання*: путівники, пам'ятки, листівки, буклети про фонди і довідково-пошуковий апарат.

Комплексні форми формування бібліотечно-бібліографічних знань являють собою сукупність різних форм (усних, наочних, друкованих): бібліотечно-бібліографічні уроки, екскурсії бібліотекою, університети бібліотечно-бібліографічних знань, дні чи місячники (тижні) бібліографії, тощо.

Популяризація бібліотечних знань вимагає серйозної підготовки:

складання чіткого розгорнутого плану кожного уроку відповідно до структури інтерактивного уроку, добору потрібної літератури, наочних посібників, детальної розробки практичних завдань.

Результативність роботи щодо формування бібліотечно-бібліографічної грамотності учнів залежить від тісного контакту ліцею і бібліотеки, батьків, єдиного планування всієї роботи із книгою, вдало скомпонованої системи проведення бібліотечних уроків. У багатьох навчальних закладах має місце досвід скоординованої співпраці вчителя та бібліотекаря, коли окремі уроки проводить учитель, а ті, що пов'язані з бібліографічною термінологією – бібліотекар. Деякі уроки за складеними і погодженими графіками проводять працівники дитячих та масових бібліотек у приміщеннях своїх бібліотек.

Для раціональної організації проведення бібліотечних уроків в об'єкті бібліотечно-бібліографічної та інформаційної освіти учнів у навчальному закладі необхідно:

- на початку навчального року в ході розробки та затвердження календарного планування вчителів, планів виховної роботи вчителів-класних керівників заступнику директора з навчально-виховної роботи скласти графік проведення бібліотечно-бібліографічних уроків із зазначенням відповідальних за їх проведення;
- включити дані заняття у розклад уроків, виховних заходів;
- забезпечити методичний супровід бібліотечно-бібліографічної та інформаційної освіти учнів через організацію навчальних семінарів для вчителів різного профілю;
- організувати батьківський всеобуч;
- здійснювати постійний контроль за станом виконання навчальних програм в частині формування інформаційних компетентностей учнів.

Мета бібліотечних уроків: - створення позитивної мотивації на самостійне отримання нової інформації на основі базових знань її пошуку та

систематизації;

- ознайомлення з різними джерелами інформації та їх систематизація;
- формування умінь та навичок роботи з довідковим апаратом та фондом бібліотеки, книгою (за її структурними елементами, довідково-бібліографічним апаратом), періодичними виданнями, інформацією на електронних носіях;
- впровадження інноваційних технологій;
- здійснення моніторингу базових знань, умінь та навичок основ інформаційної культури.

Програма бібліотечно– бібліографічних уроків містить декілька розділів:

1. Загальне знання про бібліотеку, культура роботи з книжкою.

2. Знання про книжку.

3. Уміння користуватись абонементом та читальним залом бібліотеки .

4. Уміння користуватися довідковою літературою, періодикою.

5 . Уміння користуватися рекомендаційною бібліографією, каталогами та картотеками.

6. Поняття про бібліографічний опис книжки.

Програма уроків складається за принципом від простого до складного, кількість уроків у кожному класі не менше двох. Бібліотекар пропонує бібліотечні теми: елементи книги, шифр, відкритий доступ до книжкових фондів, бібліографічні посібники, систематичний та алфавітний каталоги, організація обслуговування читачів у бібліотеці. Вчителі- мовознавці читають теми за фахом: як читати художню, науково- популярну літературу, як працювати зі словниками, довідковими виданнями, як писати відгук про прочитану книгу, як вести щоденники.

Структура бібліотечного уроку:

I. Актуалізація закріплених знань: повторення попередніх уроків, пригадування висловів про книгу, значення книги для людини.

II . Викладання нового матеріалу: мотивація уроку, повідомлення теми,

мети уроку. Розповідь бібліотекаря .

III. Практична: індивідуальна робота з учнями.

IV. Підсумок: закріплення вивченого матеріалу, запитання за темою, заключне слово бібліотекаря.

На результативність навчання учнів основ бібліотечно-бібліографічної грамотності великий вплив має вибір оптимальних технологій організації бібліотечно- бібліографічних уроків, що базуються на вікових особливостях учнів. Головне, щоб корисні бібліографічні відомості учні сприймали з інтересом. Учням ПТНЗ корисно пропонувати дослідно-пошукові методи: розробку проектів, підготовку наукових робіт, ознайомлювати з особливостями аналітичного опису статей у журналах.

Методика проведення бібліотечних уроків поділяється на теоретичні уроки і практичні заняття.

У процесі теоретичних занять застосовують найрізноманітніші форми повідомлення нового матеріалу і закріплення пройденого: бесіди, лекції, екскурсії, бесіди, що супроводжується демонстрацією книг і бібліографічних посібників. Принцип наочності набув широкого застосування. Кожний бібліотечний урок повинен включати елементи популяризації та рекомендації книги.

Особлива увага приділяється практичній спрямованості бібліотечних уроків- це вироблення практичних навичок роботи з книгою в бібліотеці. Практичні заняття сприяють розвитку в учнів навичок самостійного вибору книг і роботи з ними, проводяться в бібліотеці, де є відповідна база. В залежності від інтересу читачів, підготовки практичних занять вони диференціюються.

III. Як часто мають проводитися бібліотечні уроки?

Зважаючи на те, що для учнів ПТНЗ відсутня спеціальна дисципліна з формування інформаційної і бібліотечно-бібліографічної культури, то організація, умови проведення і кількість бібліотечних уроків залежать від освітньої концепції конкретного навчального закладу, рівня відповідальності адміністрації, педагогічного колективу та бібліотечних працівників. Оскільки бібліотечно-бібліографічний урок – це масовий бібліотечний захід, який потребує ретельної попередньої підготовки, то їх кількість залежить від багатьох факторів: від кількості бібліотечних працівників, від реального навантаження на одного працівника, від співвідношення кількості занять, проведених вчителями-предметниками, бібліотекарями інших масових бібліотек.

Відповідно до Типових норм часу на основні процеси бібліотечної роботи, затверджених наказом Міністерства культури і туризму України від 29.12.08 № 1631/0/16-08 на кожен вид робіт, які виконуються у бібліотеках відводиться певні часові норми.

Кількість бібліотечно-бібліографічних, проведених в одній групі мусить бути необхідною і достатньою для досягнення рівня сформованості інформаційних і читацьких компетентностей згідно з вимогами Державних освітніх стандартів.

Скільки часу може тривати бібліотечно-бібліографічний урок? Назва «бібліотечний урок» не означає, що такий урок завжди і повною мірою має відповідати вимогам до традиційного навчального уроку. Якщо це позаурочний захід, який проводиться за межами розкладу уроків, то його тривалість залежить від форми уроку, умов його проведення тощо.

IV. Аналіз бібліотечного уроку.

Дата _____

Група _____

Хто проводить _____

Тема уроку _____

Мета уроку _____

Тип уроку: вступний, вивчення нового матеріалу, комбінований, закріплення знань та прищеплення умінь і навичок, використання знань, умінь і навичок на практиці, узагальнювальний, контрольний (потрібний підкреслити).

Форма уроку: розповідь, лекція, бесіда, екскурсія, конференція, гра, інтегрований, інші форми, тематичний вечір, турнір (вказати, які саме).

Урок відвідав _____

Мета вивчення основ бібліографії в ліцеї полягає насамперед у тому, щоб учень сам прийшов до висновку: жоден вид діяльності неможливий без постійного добування інформації, а це завжди пов'язано з пошуком, потребує знання спеціальних джерел.

Тематику занять з основ бібліографії у разі потреби можна розширювати, проте слід дотримуватися послідовності вивчення матеріалу. Кожний бібліотечний урок необхідно закінчувати рекомендаціями з домашнього завдання, виконання якого перевіряють на наступному уроці. У кінці кожного навчального року слід проводити підсумкові уроки - масові заходи, де учні матимуть можливість застосовувати і показувати свої бібліографічні знання. Форми підсумкових занять можуть бути різноманітними: відповіді на запитання або вікторини, подорожі, конкурси, читацькі конференції, написання рефератів тощо.

Критерії оцінювання бібліотечного уроку(максимальна оцінка - 30

балів):

1. Відповідність змісту, структурі уроку, поставленій меті.
2. Доцільність вибраної форми уроку.
3. Зв'язок теми уроку з попередніми темами.
4. Рівень викладу матеріалу, доступність та активізація діяльності учнів.
5. Зацікавленість учнів темою, змістом, методами його проведення.
6. Зворотний зв'язок, контроль за якістю знань.
7. Культура мови бібліотекаря.
8. Досягнення поставленої мети уроку.
9. Оцінка розробки бібліотечного уроку.

V. Використана література:

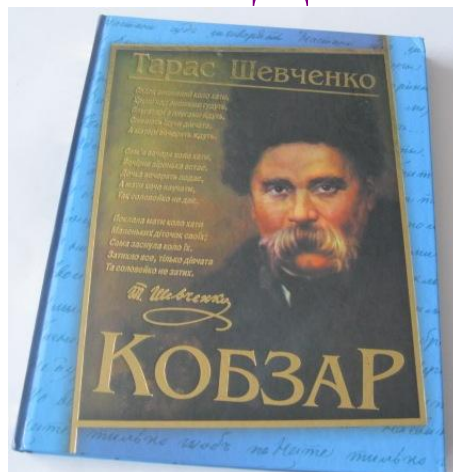
1. Бородіна Н.В. Орієнтовна тематика бібліотечно-бібліографічних уроків / Н.В. Бородіна // Шкільна бібліотека . – 2007. - № 11. – С.36-37.
2. Колосай Л.А. Пошук оптимальних технологій бібліотечно-бібліографічної освіти школярів.// Шкільна бібліотека. – 2005. - № 3. – С.29-35; Шкільна бібліотека. – 2005. - № 3. – С.29-35.
3. Малько А., Сергійчук З. Бібліотечно-бібліографічна та інформаційна культура школярів: орієнтовна програма навчання учнів 1-11 класів // Абетка шкільного бібліотекаря. – К.: Вид. дім "Шкіл.світ": вид. Л. Галіцина, 2006. – (Б-ка "Шкіл. світу"). – С.90-102.
4. Мозгова В.П. Основи інформаційної культури: програма спецкурсу [для 9-11 кл.] // Шкільна бібліотека. Плюс. – 2006. - № 6. – С. 2-9.
5. План занять з основ бібліотечно-бібліографічних знань школярів//Управління освітою. – 2008. – № 32. – С.16-19.
6. Програма бібліотечно-бібліографічних уроків для учнів 5-11 класів загальноосвітніх шкіл / І.Утяньська, Т.Майборода, Н.Бабенко, Т.Котова, Т.Степаненко, Л.Домницька // Управління школою. – 2006. - № 16-18. – С. 65-69.
7. Павлютенков Є.М. Система бібліотечно-бібліографічної роботи в школі :[бібліотечно-бібліографічна грамотність, основи бібліотечно-бібліографічної грамотності учнів 1-11 кл.] / Є.М.Павлютенков, доктор пед.наук, проректор Запорізького ОШПО // Шкільна бібліотека. – 2007. - № 9. – С.73-82.8.Методика проведення бібліотечних уроків// Шкільна бібліотека . – 2012.

**ДНЗ «Черкаський професійний автодорожній
ліцей»**

Бібліотечний урок

**ШЕВЧЕНКА
СВЯТИЙ КОБЗАР
СТАВ СКАРБОМ
МОЄЇ ДОЛІ»**

Бібліотекар. «Кобзар». Довголітнє і прекрасне життя цієї книги. Її читали сучасники Великого Кобзаря, їхні діти, внуки й правнуки, тобто наші прадіди, діди й батьки. Сьогодні вчитуємося в безсмертні рядки і ми. Кожен за нас може повторити, як свої власні слова, слова Миколи Бажана: «Я розгортаю томик «Кобзаря», і мені здається, що я кладу руки на трепетне гаряче людське серце - серце, що так багато пережило і так багато пізнало...»

Учень I. Шевченко для свідомості українців – не просто література. Він – наш всесвіт, він підтвердження нашої національної повноцінності. І коли б перед нами постало питання з усього накопиченого людством вибрати дві книги – одну чужу і одну свою – то кожна цивілізована людина узяла б біблію і «Кобзар». Без першої він був би неповноцінний у загальнолюдському вимірі, без другої – немислимий як народ.

Учень II. Тарас... просторо в цьому імені. В ньому вся історія наша, все буття і найпотаємніші мрії. Нас просто не існує без нього: Україна – це Шевченко, Шевченко – це Україна. Він – вершина, нарость родового дерева нашої нації, виразник і хранитель народного духу.

Бібліотекар. «Кобзар» називають енциклопедією народного життя, і дійсно, адже в ньому зображені минуле й сучасне українського народу, його історія та географія, побут і мораль. А її (книги) автор одним томом поезій влучив, як стрілою, в серце своєї епохи, потряс сумління свого часу, був великим поштовхом народу вперед на дороги вічні.

Учень І. «Кобзар» став сумлінням свого часу, більше того – врятував наш народ від загибелі. Остап Вишня писав: «Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю». Увібравши в себе душу народу, його духовну велич і красу народну на найбільшу височінь. І якщо сьогодні українська мова славиться своєю красою, зокрема багатством синоніміки, образністю, пестливістю, то примноженням цієї краси значною мірою маємо завдячувати Шевченкові, при цьому не забувати, що він не просто творив рідною українською мовою, а був змушений виборювати саме у часи заборони друкованого українського слова.

Учень ІІ. 1840 року тому Україна привітала виданий вперше «Кобзар» як Великодне свято. Українцям він видався весняною ластівкою, що полинула в Україну і розбудила її приспаних дітей. В одному народному переказі говориться, що Тарас Шевченко усі людські болі списував у свій «Кобзар». І на любов народ відповідав любов'ю, ось лише маленька частка народних прислів'їв про творчість Шевченка: «Зі сторінок «Кобзаря зійшла правди зоря»; «Тарасові слова то правда жива»; «Шевченкове перо панів по серцю шкребло»; «Хто з Шевченком знається, той розуму набирається»; «Слово Тараса – наша зброя і окраса»; «Хто Шевченка прочитав, той багатший серцем став». Так оцінив Тараса Шевченка народ, а ця оцінка – найвища.

Бібліотекар. Дивовижна доля цієї книги. Поезії, що входять до неї, складались на тернистих дорогах поетового життя, писались то в мандрах, то в казематах, мережились при світлі білих ночей Півночі і в пісках закаспійських пустель, під самотнім сонцем вигнання. Хоча більшість поезій

написані поза межами рідного краю, наскрізно струменить у них світлий образ Дніпра і мріє синя далеч українських степів. На випадкових аркушиках паперу та в захаявних книжечках поетова рука прихапцем, покрадьки записувала рядки, що стануть дорогими для цілого народу, донесуть до нього крізь усі перепони віщі і вічні слова.

Учень I. Книга формувалася поступово, рік за роком, формувало її саме поетове життя, і все найістотніше із цього життя, з великого життя українського кріпака Тараса Шевченка — від його юності й до останнього подиху,— ввібрав у себе цей класичних розмірів томик, збірник поезій, що його в хвилину творчого осяяння було найменовано «Кобзарем». Відтоді, впродовж багатьох десятиріч, книга ця буде настільною книгою - кожного українця.

Учень II. У «Кобзарі» поет висловив насамперед самого себе, свою особистість, від першого й до останнього рядка книга виповнена індивідуальним поетовим почуттям. Тут його, Шевченків, темперамент, його щира й беззахисна у своїй відкритості душа. Тут думки — ним вистраждані, кривди — ним пережиті, тут картини саме його, Тарасового, дитинства. І мова його, і тільки йому властивий тембр голосу. Тут не позичені знання, а його власний, у розвитку відтворений розум мислителя, могутній інтелект, що спрагло дошукується істини, простежує людське життя в історичній долі цілих народів. Усе своє, особисто шевченківське, індивідуально забарвлене.

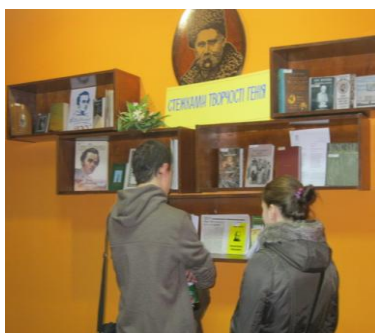
Бібліотекар. З тугою згадує Тарас Григорович своє дитинство.

Читець.

І батька, і діда старого згадаю...

Дідусь ще гуляє, а батько вже вмер.
Бувало, в неділю, закривши мінею,
По чарці з сусідом випивши тієї,
Батько діда просить, щоб той розказав
Про Коліївщину, як колись бувало,
Як Залізник, Гонта ляхів покарав.
Столітні очі, як зорі сіяли,
А слово за словом сміялось, лилось...

(Т.Шевченко «Гайдамаки»)

Бібліотекар. Молодий Шевченко:

Читець. Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя-дяка,
Гарненько вкраду п'ятака -
Бо я було трохи не голе,
Таке убоге - та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу
Та й списую Сковороду
Або Три царіє содари .
Та сам собі у бур'яні,
Щоб не почув хто, не побачив,
Виспівую та плачу.

І довелось знов мені
На старість з віршами ховатись,
Мережать книжечки, співати
І плакати у бур'яні.
І тяжко плакати. І не знаю,
За що мене Господь карає?
У школі мучилось, росло
У школі й сивіть довелось,
У школі дурня й поховають.
А все за того п'ятака,
Що вкрав маленьким у дяка,
Отак мене Господь карає.

(Т.Шевченко «А.О.Козачковському»)

Бібліотекар. Перше й чисте почуття дитячого кохання, яке, безперечно, мало вплив на дальший духовний розвиток юнака. Тарас Шевченко так і не знайшов щастя, омріяного родинного затишку: біленької хати, вишневого цвіту, маленьких онуків...» *(Т.Шевченко. Біографія).*

Читець. Над світом - печалі холодна крижина,
На серці пожежно од мрії - жаги -
Ще б раз хоч упасти в обійми хатини,
Де хвилі Славутича рвуть береги.
Над степом України холодне світання,
А небо гуде, мов розжарене горно:
Хотілось дружини, хотілось кохання -
Такого, щоб горе спалило начорно.
Ой світе - страждальцю, солонее море!
Спрацьована доле людська окаянна!
У вирі твоєму згубилася горем
Іскринка дитинства гіркого - Оксана.

Учень III. Петербург зустріч Т.Шевченка в 1836 році в Літньому саду з Сошенком, знайомство з Гребінкою, Брюлловим, Жуковським, Григоровичем, Венеціановим, викуп в 1838 році з кріпацтва, навчання в Академії мистецтв, опіка самого Брюллова, поява в 1840 році «Кобзаря», інтенсивне культурне життя...

Шевченко багато їздив по Україні, часто зустрічався з селянами і скрізь бачив нестерпні муки свого поневоленого народу.

Читець. Схаменіться! будьте люди,

Бо лихо вам буде.

Розкуються незабаром

Заковані люде,

Настане суд, заговорять

І Дніпро, і гори!

І потече сторіками

Кров у синє море

Дітей ваших...

Звучить пісня: *Т. Шевченко «Рече та стогне Дніпр широкий...»*

Бібліотекар. Государ імператор височайше повеліває: призначити Шевченка в окремий Оренбурзький корпус з правом вислуги під найсуворіший нагляд з заборonoю писати і малювати. Тяжка солдатська служба, постійний нагляд, заборона писати й малювати, страждання, болюча туга за рідною Україною.

Читець. Мені однаково, чи буду

Я жить в Україні, чи ні.

Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині -
Однаковісінько мені.
В неволі виріс між чужими,
І, не оплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні
На нашій - не своїй землі.
І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: "Молись,
Молися, сину: за Україну
Його замучили колись".
Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Однаковісінько мені.
(Вірш «Мені однаково..»)

Учень I. Перші вірші Шевченка увійшли до його першої поетичної збірки. Свою першу книгу Т. Шевченко назвав “Кобзар”, який видав поміщик Петро Іванович Мартос у 1840 р. До нього входило вісім творів: “Думи мої...”, “Перебендя”, “Катерина”, “Тополя”, “Думка”, “До Основ’яненка”, “Іван Підкова”, “Тарасова ніч”. Тираж першого видання складав 1000 примірників.

За наступними виданнями поетичних творів Т. Шевченка також закріпилася назва “Кобзар”. На час видання другої книжки у 1844 році Т. Шевченко був уже досить популярний поет. В це видання увійшло ще декілька поезій: „Гайдамаки”, „Причинна”, „Слепая”, „Тризна”, „Микита Гайдай” та „Назар Стодоля”. Це видання мало назву „Чигиринський Кобзар”.

Останнє прижиттєве видання 1860 р. містило 17 творів. У 1867 р. вийшла перша посмертна збірка творів Т. Шевченка, яка теж розширила коло його поезій. Доповнювалися новими віршами і наступні видання “Кобзаря”. Тому сучасна збірка “Кобзаря ” містить 240 творів.

Учень II. Для українців усіх поколінь Шевченків «Кобзар» став могутнім джерелом національної свідомості, символом України. Його поетичні рядки є вираженням захоплення красою рідної землі, глибокої любові до неї.

Учень III. Лихо і зло в Україні такі великі для Шевченка, такі болісні, що зроджені з них думи не дають поетові жити: “Одна давить серце, друга роздирає, а третя тихо, тихесенько плаче у самому серці...” (“Гоголю”). Для нього лихо тривимірне: своє власне, чиясь особисте, загальнонаціональне.

Бібліотекар. Нині Україна самостверджується для себе і для світу під знаком Шевченка. Під знаком Шевченка наш народ повертає собі національну свідомість і гідність. Адже, як і наш, Шевченків ідеал – Україна великої сім’ї, “вольної, нової”, без зла. З разючою прозорливістю поет передбачав майбутнє торжество свободи на оновленій, радісній, вільній землі.

Учень I. Тарас Шевченко пишався славним минулим свого народу. Як митець, він пропустив через власне серце і розум давні і тривожні для України події, дав у віршованих рядках яскраві картини історичної долі своєї землі. І тому провідною ідеєю його творів є благоговіння перед подвигом предків, які довели, що вони такі лицарі, гідні сини Вітчизни, а не “ягнята”, “раби незрящі”. У його рядках в афористичній формі утверджується сила народу, його безсмертя.

Учень II. Чи не є питаннями до наших сучасників наступні афористичні вислови? Без сумніву, пишучи ці рядки, поет думав і про майбутні покоління, промовляючи до національної свідомості українців, до їхньої честі і гідності.

Поет ніби звертається до майбутніх поколінь не забувати, якою ціною здобута воля народу, прагне пробудити у серцях українців почуття гордості за славне героїчне минуле.

Учень III. Саме через Шевченка ми усвідомлюємо себе як націю. Біль і образа за свій народ спонукали поета до глибоких роздумів над його долею, над причинами його нещастя.

Бібліотекар. Найгостріші соціальні драми і найтонші нюанси інтимного, гнівний біль безправства, неволі, хвилини розпачу, що їх теж знав поет, смутки-жалі знівченого життя, голос потоптаної і пробудженої людської гідності, сила непокори, що не раз переходить у скрик прокляття, у грізні вибухи прометеївського титанізму,— все клекоче, все скипілося в художню цільність книги-сповіді, від початку й до кінця перейнятої вогнем, може, найсильнішого поетового почуття:

«Я так її, я так люблю Мою Україну убогу, що проклену святого бога,
За неї душу погублю!»

Учень I. Магія Шевченкового слова незбагненна. Цим словом він рятував народ від німоти, воно підтримувало й підтримує волю, національне небо. Неможливо знищити душу народу, прагнення до волі

Учень II. До нас Шевченко приходиться як національний вождь, який з неорганізованої маси творить державну націю. Зі сторінок його «Кобзаря» звучить полум'яний заклик до боротьби проти соціального й національного гноблення. Буйна волелюбність — чи не найприкметніша риса «Кобзаря». Верхи Шевченкової поезії — це спів свободі, уславлення свободи, цієї першої й неодмінної передумови людського поступу, добробуту й щастя. Слово «свобода» поет супроводить найдорожчими епітетами, домінуючий настрій багатьох його поезій — це смуток за втраченою свободою і порив до неї, до «волі святої»:

«Встане правда! Встане воля! І тобі одному Помоляться всі язика
Вовіки і віки...»

Безперечно, пророча місія Шевченка триває і нині. Своім божественним словом кличе людей до добра та справедливості: « До нас в науку! Ми навчим, Почому хліб і сіль почім! Ми християне; храми, школи, Усе добро, сам бог у нас! Нам тільки сакля очі коле: Чого вона стоїть у вас, Не нами дана, чом ми вам...»

Учень III. Саме Шевченко зробив найбільше для утвердження української літературної мови. Поет прославляє силу художнього слова, оспівує безсмертя української народної творчості.. У його творах можна знайти образний заклик служити художньою творчістю справі народу.

Учень I. Шевченкові належить виняткова роль у згуртуванні передових сил української нації, у розвитку й формуванні свідомості

українського народу. «Кобзар» охоче співає минувшину, але спрямований він у майбутнє. З творчістю Шевченка пов'язане становлення нашої літературної мови; з виходом «Кобзаря» відкривається нова епоха в розвитку українського красного письменства, яке віднині незрівнянно розширило свої тематичні й філософські обрії: Шевченко воістину виводив рідну літературу на простори вселюдські

Читець.

Уривок з поеми « І мертвим , і живим , і ненародженим землякам моїм...»

Учень II. Сучасники поета при характеристиці «Кобзаря» захоплено відзначили саме його народність, що сприймалася як відкриття, як нове слово в мистецтві і те, що поет послідовно кожне явище життя розглядає мовби очима народу, з позицій народу, кожную подію минувшини чи сьогодення вимірює мірою народної моралі, чистотою й цнотливістю душі трудової.

Учень III. Кожен, хто, відкривши томик «Кобзаря», вживеться в багатющий світ його образів, сягне в його розпечені надра, відчує, що книгу цю написала людина, яка воістину вистраждала свої відкриття, людина, яка по крутизнах життя піднеслась до вершин мудрості, на верхогір'я людського духу. Поетові з його Творчих висот відкривались різні часи і народи, в «Кобзарі» мовби акумулювався духовний набуток поколінь, в ньому, крізь людський біль, крізь індивідуальне, раз у раз проступає вселюдське, біблейська далеч історії тут мудро гомонить із сьогоденням. У цьому розумінні «Кобзар» — книга невичерпна, книга — на віки. Нові прийдущі покоління знаходять у ній синтез народного і вселюдського досвіду, як ми знаходимо його у книгах древніх, що вік їхній вимірюється тисячоліттями.

Бібліотекар. У «Кобзарі» Шевченко висловив триєдину, найнеобхіднішу для українців мудрість: «Свою Україну любіть», «Борітеся - поборете», «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля». Тобто, палко любитимете його волю – матимете власну самостійну державу, якої так довго не мали, бо звикли віддавати рідну землю на поталу всіляким зайдам. Ми ще й досі повністю не збагнули, а дехто навіть не хоче збагнути, що таки «немає другого Дніпра» і шукає щастя на чужині.

А щоб відкрилися нам очі і впала з них полуда, щоб розкрилися нам усі оті «неправди» про Україну, читайте Шевченка його слово вічне, слово, невмируще своєю правдою, невідцвітне художньою красою,— його вічного «Кобзаря».

Список використаної літератури

- 1.** Тарас Шевченко. Поезії у двох томах. – К.: Веселка, 1991
- 2.** Шевченко Т.Г. Кобзар. – К.: Дніпро, 1999 .- 672 с.
- 3.** Богдан Лепкий. Про життя і твори Тараса Шевченка. – Тернопіль: Джура, 2004. – 184 с.
- 4.** Бовсунівська Т. Смыслотворча функція першого видання “Кобзаря” // Дивослово.- 2004.- №3.-с.8-13.
- 5.** Скоць А. Дніпро в житті Т.Шевченка // Дивослово. – 2000. № 10 с. 2-5
- 6.** Грязкова Н. "Кобзар" Тараса Шевченка 1860 р. Дещо з маловідомого й призабутого// Дивослово. – 2003. - № 3 – с. 66-69
- 7.** Гордова Ю. Від Катерини до Марії (Еволюція жіночих образів) Українська мова та література – 2000 № 9 с.89
- 8.** Бовсунівська Т. Художня концепція жінки у творчості Тараса Шевченка // Дивослово. – 1999. - № 11. – с. 2-6
- 9.** Білоус Н. "Ну що б, здавалося, слова..." (Т.Шевченко про сугестивну силу слова)// Українська мова та література. – 2000. - № 19. – с.1-2
- 10.** Чуб Д.В. Живий Шевченко: Біографічні та літературознавчі оповіді. – К.: Веселка, 1994. – 41 с.
- 11.** Клочек Г.Д. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Посібник для вчителя. – К.: Освіта, 1998. – 237 с.